

۱۵۳۴۵۶۲

نوسازی و بهسازی شهری

دکتر محمد منصور فلامکی

تهران

۱۳۹۶

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

بزهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

فلامکی، محمدمنصور، ۱۳۱۳ -

نوسازی و بهسازی شهری / محمدمنصور فلامکی. — تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۴.

هشت، ۳۰۳ ص: مصور (بخشی رنگی). — («سمت»: ۹۶۱. جغرافیا؛ ۶۶)

ISBN 978-600-02-0257-6

بها: ۱۶۰۰۰ ریال.

پشت جلد به انگلیسی: Mohammad Mansour Falamaki. Urban Improvement and Renewal.

چاپ اول: پاییز ۱۳۸۴، چاپ پنجم: زمستان ۱۳۹۴ (ویراست ۲: با اصلاحات و اضافات)، چاپ ششم: تابستان ۱۳۹۶.

کتابنا.

۱. نوسازی شهری. ۲. نوسازی شهری — ایران. ۳. شهرسازی — طرح و برنامه ریزی. ۴. شهرسازی — ایران. الف. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

۷۱۱/۵

ف ۹ ن / ۹۰۵۳ NA

۱۳۹۴

۱۸۸۹۸۷۲

شماره کتابشناسی ملی

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

نوسازی و بهسازی شهری

دکتر محمدمنصور فلامکی

چاپ اول: پاییز ۱۳۸۴

چاپ پنجم: زمستان ۱۳۹۴ (ویراست ۲: با اصلاحات و اضافات)

چاپ ششم: تابستان ۱۳۹۶

تعداد: ۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ: گلها (قم)، صحافی: زرین (قم)

قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و

عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبهروی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سخن «سمت»

یکی از هدفهای مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر، مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنای و مسائل این علم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمان تخصصی این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۳/۱۲/۷ «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را، که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با کمک اساتید از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسرر، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در رشته های مختلف علوم انسانی به تألیف و ترجمه و تدوین کتب درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن باید به تدریج و پس از انتقادات و داوریهای پیاپی از باب نظر به دست آید. انتظار دارد که این بزرگواران از این همیاری و راهنمایی دریغ نورزند و با پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته های جغرافیای شهری/مرمت معماری و مرمت شهری در مقطع کارشناسی ارشد به عنوان منبع اصلی درس «نوسازی و بهسازی شهری» به ارزش ۲ واحد تدوین شده است. امید می رود که علاوه بر جامعه دانشگاهی، سایر علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
هفت	پیشگفتار و راسته ۲
۱	فصل اول: چرا و کجا؟ در مقوله بهسازی و نوسازی شهری چه می گذرد؟
۱	سخنی برای شناخت موضوع
۱	راههای اصلی شناخت و بازسازی شهر
۵	تصویرسازی از شهر به مثابه دایره سامان، بازشناسی شهری
۲۰	شهر به مثابه موجودی زنده
۲۹	پی نوشتهای فصل اول
۳۵	فصل دوم: شناخت شهرهای تاریخی
۳۵	شهر به مثابه موجودی زنده
۳۹	یافت شهری تاریخی
۴۳	موضوع مرمت شهری
۵۲	شناخت شهر و دانشهای امروزی
۵۷	پی نوشتهای فصل دوم
۶۱	فصل سوم: واژه‌ها و اصطلاحهای کاربردی در دانش مرمت شهری
۶۱	یادداشتی در مقدمه
۶۲	نگاهی به سیر نظریه‌سازی در مرمت شهری
۶۴	واژه‌ها و اصطلاحهای مرمت شهری
۹۳	زمینه‌ها، گرایشها و دیدگاههای کاربردی نوسازی و بهسازی شهری

۱۰۲	دانشهای همگام با شهرسازی یا شهرسازی به مثابه مقوله‌ای میان‌دانشی
۱۱۹	پی‌نوشت‌های فصل سوم
۱۲۶	فصل چهارم: بافت شهری تاریخی
۱۲۶	در راه شناخت مفهوم
۱۳۱	نگاهی به نظم هندسی ساختار بافت‌های شهری تاریخی
۱۳۴	شناخت مقیاس‌های بافت‌های شهری تاریخی
۱۶۷	پی‌نوشت‌های فصل چهارم
۱۷۰	فصل پنجم: از شناخت تا تدبیر - طرح مرمتی برای بافتها و مرکز شهرهای تاریخی
۱۷۰	بخش نخست (بازسازی بافت‌های شهری تاریخی)
۱۸۸	بخش دوم (در بافت‌های تاریخی، ترمیم طرح‌های مرمت شهری)
۱۹۷	بخش سوم (مؤلفه‌های حین‌کننده طرح‌های مرمت شهری)
۲۰۲	فصل ششم: فرسایش‌پذیری بافت‌های تاریخی در ایران
۲۰۲	۱. پیکره‌بندی بافت شهری
۲۰۴	۲. فرسایش و فرسودگی شهری
۲۰۷	۳. بناهای شکل‌دهنده به بافت شهری تاریخی، اثرات بخیردگی تا فرسودگی بناها
۲۱۰	۴. بافت‌های شهری تاریخی و مقوله رشد و توسعه شهرها
۲۱۲	۵. نوسازی بافت‌های شهری فرسوده و بومیان
۲۱۴	پیوستها
۲۹۸	فهرست تصاویر

پیشگفتار ویراست ۲

در روزهایی که به تدوین کتاب *نوسازی و بهسازی شهری* مشغول بودیم و به مقوله‌هایی پرداختیم که در حدود یک ربع قرن آنها را به کلاس درس می‌بردیم، با دو نکته اساسی روبه‌رو شدیم که عبارت بودند از: نخست، گذار از سخنی شفاهی و یا زندگی در فاصله میان فردی و حضوری به فضایی که جنس رابطه‌هایش دگر بود و ابزارهایی دگر برای گشت و شنود می‌طلبد و دوم، محروم ماندن از دریافت بازتابهایی که گزارش هر کلاس با خود داشت و در مواردی خاص، سیر گزارشها را دگرگون می‌کرد و یا با یافته‌ها و مقوله‌ها را تغییر می‌داد، و این هر دو، دوست‌داشتنی بود و سبب زنده ماندن روزه شدن محفل.

دعوت ارزشمند «سمت» برای ارائه بدنه‌ای که این روزها به چاپ پنجم برده می‌شود، چندان دوست‌داشتنی بود که دکتر ار. ارائه خدمات در گستره دانشهایی که برای محیط علمی ما جدیدند، آنجا دشوار می‌شد که درخواست کننده‌اش مجرب است و برخوردار از سازمانی شکل یافته و الزاماً معبر. این دشواری همراه با کسب تجربه‌ای که مقبول به نظر می‌رسید، پشت سر گذارده شد، اما نارساییهای نوشتاری معمولاً کوچکی همراه شد که در جاهایی از متن، معنا و مفهوم را نابود می‌کرد. هر آینه نیاز به کتاب از سوی جوانان چندان نبود که رخ کرد، فرصت را نسیم می‌شد که از چاپ دوم به بعد در نوشتار بعضی از صفحات اصلاحاتی صورت گیرد. این امر اما با مشکلاتی روبه‌رو گشت که با همکاریهای پرقدردان سرکار خانم دکتر شاه‌حسینی و همکار پرقدردان ایشان، سرکار خانم معیری، برای چاپ پنجم کتاب اصلاحاتی که هم رسم‌الخطی بود و هم زاینده نارساییهای مفهومی صورت پذیرفت و به آن بخش از مدیریت گروه علمی «سمت» که به این رشته می‌پردازد ارائه گردید. لزوم ارائه

کتاب به علاقه‌مندان جوان - که پیاپی ای چاپها به فاصلهٔ زمانی کم را به همراه داشت - اعمال اصلاحات و از میان برداشتن نارساییهای رسم‌الخطی را به چاپ پنجم برد. امروز اما برای این نویسنده فرخنده است، زیرا با ارائه یک نسخه از چاپ پنجم کتاب که نمایانگر نادرست‌ها و درست‌های کلامی و رسم‌الخطی است و با تکیه بر حسن نیت همکارانی که گروه ارجمند جغرافیای «سمت» را مدیریت می‌کنند و عزیزانی که اعمال تغییرات را عهده‌دار می‌شوند، کتابی عرضه جوانان می‌شود که نارسایی نه تاریخی نخواهد داشت، مگر دشواریهایی که زادهٔ سخنی فشرده و بیانی تحلیلی و تئوریک - علمی‌اند.

در این یا داشتن نویسنده که به محتوای کتاب اشاره‌ای ندارد و دوست نمی‌دارد عنوان کند که این کتاب کم‌حجم یکی از غنی‌ترین متن‌هایی را که تا امروز نوشته است به جوانان دانشمند کشور تقدیم می‌کند سپاسگزاری از بلندهمتان کوشای «سمت» را وظیفهٔ خود می‌داند.

محمد منصور فلامکی

۱۳۹۴